

PROJECCIÓ FUTURA DE LA CONCA DE BARBERÀ

Josep MONMANY i LAURÍN

A TALL DE PRÒLEG

En començar vull fer públic el meu agraïment al Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, per la seva gentilesa en inserir el treball "PROJECCIÓ FUTURA DE LA CONCA DE BARBERÀ", en les seves publicacions.

Mai l'autor no s'hauria pogut imaginar que la xerrada, que a invitació del senyor President del Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca, Doctor Josep Rull, va tenir lloc el 16 de juny del 1968, tindria les trascendents derivacions que més endavant ha tingut.

Amb aquella dissertació s'encetava la divulgació de la vida conquesa en els seus aspectes econòmics i socials, ja que si bé fins aleshores podia haver estat objecte d'algún estudi privat, no se'n tenia pública notícia.

Poc després, l'autor rebia la visita del qui aleshores era Batlle de la Vila de Montblanc —avui president de la Diputació de Tarragona— lltre. Sr. Josep Gomis, acompanyant al publicista i historiador Josep Recasens Comas —ara alcalde de la ciutat tarragonina—, i d'un membre destacat del C.I.T. de Vilaseca-Salou, compromentent-lo a participar en les memorables "converses de Salou", de les quals n'era un dels més animats promotors el malaguanyat sacerdot i poeta glossador de

La Conca, Mn. Ramon Muntanyola, que ja gaudeix de l'etern repòs en la Glòria.

En aquelles "Converses", celebrades el 31 de juliol i l'1 d'agost del 1968, el tema econòmic-social de la Conca va ser motiu de la predilecta atenció dels oients, ben nombrosos, per cert.

Poc temps després, a indicació del vice-president del Museu, el recordat Sr. Antoni Andreu, de l'absència definitiva del qual ens condolem, s'interessaven pels estudis fets sobre el sobredit tema els economistes senyors Ernest Lluch i Eugeni Giral, el primer d'ells actualment ministre de Sanitat, i el segon Catedràtic professor d'Econòmiques, que venien a la recerca de dades per a un estudi patrocinat per "Banca Catalana", sobre l'*Economia de les regions tarragonines*, de vasta divulgació i excel·lent acceptació en els medis.

Més endavant, un nou estudi era presentat a les *Festes Itinerants POMPEU FABRA*, celebrades a Montblanc el 9 de setembre del 1970, en el majestuós temple de Sant Miquel Arcàngel, lloc escollit per a commemorar en certa manera la celebració de Corts Catalanes, reunides en aquell recinte en els temps més florits del Principat. En aquesta ocasió, el treball "SOTJANT L'ESDEVENIDOR", —que actualment es publica aquí amb diferent nom— era guardonat amb el "Premi Conca de Barberà".

És obligat d'advertir que des que es va donar a coneixement públic aquest treball, la situació econòmica i social ha canviat de dalt a baix. En aquests darrers tretze anys s'ha anat tan de pressa en tots els ordres de la vida, que si fos possible que la fesomia de la nostra terra hagués canviat també físicament, la veuríem completament distinta. El treball que es publica a continuació marca una fita; posa de relleu les condicions de vida d'una època que ja no tornarà.

Si tinguéssim autoritat moral per a pressionar els estudiosos, en particular els nous planters, els apremiaríem perquè no deixessin abandonats aquesta mena d'estudis.

La terra on hem nascut mereix el constant i perpetu amor dels seus fills.

I, enamorats com n'estem, voldríem que ara i en l'esdevenidor, fossin vàlids els versos guardonats en els Jocs Florals de Montblanc de l'any 1981.

Com la mateixa Terra n'és d'antiga
la Conca que pren nom de Barberà;
aquí la gent se us farà amiga /
com en lloc del món no es trobarà.

Les exigències del tema proposat posen determinades limitacions, com són: “Un tema *actual*” o “*majorment de projecció futura*”, de la Conca de Barberà.

Com sigui que en els darrers temps, des de la tribuna del Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca, i també a les IV Converses de Salou, ens ha estat permès de fer extensos comentaris sobre la vida socioeconòmica *actual* de la Comarca, ens estendrem en el referent a la PROJECCIÓ FUTURA DE LA CONCA intercalant-hi alguns punts de referència que més endavant permetin comparacions, perquè es tracta de quelcom que ignorem que hagi estat, fins ara, objecte d'estudi i menys de divulgació.

1.

SITUACIÓ I DIMENSIONS GEOGRÀFICA I DEMOGRÀFICA. CLIMATOLOGIA

La situació de la Conca és prou coneguda. Ja hem pogut dir en altres llocs i no hi ha rectificació possible, que es tracta d'una comarca ben concreta i definida, amb personalitat tant pròpia i peculiar com poden tenir-la l'Empordà, l'Urgellet, el Priorat, el Ripollès, el Berguedà, o qualsevol altra de les que componen l'antic Principat.

Situada a Nord de la demarcació política artificial coneguda per província de Tarragona —a uns 25 kilòmetres de la capital pel punt de contacte més proper— toca amb la de Lleida, però només per l'extrem Noroest, puix que pel Nord s'hi troba interposada, gairebé en tot el seu afrontament, la veïna Segarra, contornejada per la serra del Tallat i de la Llena. A sol ixent li serveix de llinçà la Serra de Comaverd i la Carbonària; a Sol Ponent i tantcant-la per Migdia, les darreres estribacions dels massissos de Prades.

No arriba a 500 Kilòmetres quadrats la seva superfície, la qual està en desacord amb les dades cadastrals, que assenyalen.

Montblanc.....	90'25 Km. ²	9.118 Ha.
Barberà.....	26'43 Km. ²	2.643 Ha.
Blancafort.....	14'55 Km. ²	1.454 Ha.
L'Espluga de Francolí.....	57'17 Km. ²	5.715 Ha.
Forès.....	16'52 Km. ²	1.630 Ha.
Montbrió de la Marca.....	17'32 Km. ²	1.600 Ha.
Pira.....	8'16 Km. ²	802 Ha.
Rocafort de Queralt.....	8'64 Km. ²	838 Ha.
Sarral.....	35'03 Km. ²	3.550 Ha.
Solivella.....	21'04 Km. ²	2.088 Ha.
Tarrés.....	13'03 Km. ²	950 Ha.
Vallclara.....	13'42 Km. ²	1.443 Ha.
Vilanova de Prades.....	21'15 Km. ²	1.910 Ha.
Vilaverd.....	12'82 Km. ²	1.150 Ha.
Vimbodí.....	65'51 Km. ²	6.550 Ha.

S'ha de fer observar que de la Conca hem eliminat Senant, perquè el poblat i bona part del seu terme llencen les aigües vers la Segarra, i en canvi hi hem afegit Tarrés, que malgrat pertànyer a la província de Lleida, té la seva sortida natural i les aiguavessants cap a la banda de la Conca, fet que semblantment succeeix amb Vilanova de Prades, que jurisdiccionalment i políticament correspon a Falset.

Per a establir comparació en les variants demogràfiques, es poden veure les següents dades, segons els censos de 1900 i 1965 (aquest darrer amb les pertinents correccions fins el 1968).

	<u>1900</u>	<u>1968</u>
Barberà.....	1.368	679
Blancafort.....	1.162	607
L'Espluga de Francolí.....	3.654	3.101
Forès.....	418	128
Montblanc (amb Lilla, Prenafeta, La Guàrdia i Rojalons).....	5.243	4.819
Montbrió de la Marca (amb Vallverd) ..	327	123
Pira.....	486	431
Rocafort de Queralt.....	760	434

Sarral.	1.890	1.465
Solivella.	1.610	1.005
Rojals.	498	(agreg. Montblanc)
Tarrés.	219	164
Vallclara.	375	152
Vilaverd.	949	525
Vilanova de Prades.	302	194
Vimbodí (amb Poblet).	1.730	1.295
	<hr/>	<hr/>
	21.991	15.122

Allò que considerem com a Conca estricta, ha perdut en 68 anys, 6.869 habitants, o sigui a la vora d'un terç dels pobladors. Sembla que existeix tendència recuperadora a l'Espluga i a Montblanc. Aquesta darrera vila ha assolit, fa pocs dies, la xifra de 5.007, cens no aconseguit des de feia molts anys. Els altres pobles es mantenen en situació estabilitzada; es preveu que l'èxode s'anirà calmant.

A la segona meitat del segle XIV, la Comarca era de les més pujants de tot Catalunya, i la capital, Montblanc, ocupava el setè lloc entre totes les seves ciutats i viles, avantatjant Reus, Manresa, Valls, Igualada, Mataró, Terrassa i Sabadell, i anant-li al davant solament Barcelona, Lleida, Tortosa, Girona, Tarragona i Puigcerdà, per aquest ordre.

Les últimes recerques ens assenyalen que hi viuen a la ratlla de 2.000 persones no nascudes a la nostra terra, l'immensa majoria de les quals procedeixen de més enllà de l'Ebre. La dada susdita és imprecisa, doncs malgrat que la majoria s'ha anat arrelant, molts d'altres canvien sovint de residència, perseguint llocs de superiors retribucions, o simplement per allò de no estar quiets.

S'ha d'advertir que de la Conca se n'han absentat, en una trentena d'anys, unes 2.500 persones de les ací nascudes, de faisó que la pèrdua seria més notable encara, si encara que parcialment, no l'haguessin compensat els nouvinguts.

Les variacions demogràfiques que s'han exposat, de cara avall, no permeten l'optimisme en quant al futur immediat del poblament de la Conca.

Tan sols l'aprofitament al màxim de les seves possibilitats permetria de tenir confiança en la seva revitalització, si es duagués a terme una política econòmica agrària i industrial ben orientada, i amb els suports necessaris. D'altra manera, ja es farà prou —com s'ha vingut fent— de mantenir-la en situació sostinguda en els darrers temps,

malgrat que lentament, si la comparem amb el "boom" que s'ha produït en moltes altres comarques catalanes i ciutats que han pogut gaudir de la protecció estatal.

Que la Conca és terra on es pot viure bé, que no és inhòspita, ens ho diuen les següents dades climatològiques:

Tèrmica

Temperatures: Mitjana anyal: 14°

Mitjana els 3 mesos d'hivern: 4'80°

Mitjana els 3 mesos d'estiu: 21'10°

Mesos més calorosos: juliol i agost, amb mitjanes de 22-23°

Mesos més freds: gener i febrer, amb mitjanes de 3-4°

Màximes absolutes assolides excepcionalment els mesos d'estiu: 31-32°.

Màximes absolutes assolides excepcionalment els dies més freds: 3-4° sota zero.

Pluviomètrica

559 litres m.² de promedi-any.

Mes de màxima pluviositat: octubre, amb una mitjana de 65 l. m.².

Mes de mínima pluviositat: febrer, amb una mitjana de 24 l. m.².

Mitjana anyal per mes: 44 l. per m.².

Màxima precipitació recollida en 24 hores: 142 l., octubre 1969.
(Dades referides als darrers 20 anys).

Per a formar-se un criteri sobre la possible reactivació de la Comarca, anirem enumerant la sèrie de possibilitats, l'execució d'algunes de les quals és previsible per a un futur més o menys immediat, i tant de bo totes, i d'altres que no les atinem, fóssin totalment realitzades.

L'AUTOPISTA BARCELONA-MADRID

Posarem en primer terme aquest capítol, a despit que els seus beneficis són els que ens inspiren menys confiança.

Es dóna com a cert que el projecte de construcció serà executat en un temps relativament breu, i que travessarà la Conca des del Coll de Cabra (entre Barberà i Prenafeta) fins prop de Tarrès, essent el punt de contacte més proper a Montblanc, pels voltants de la Guàrdia dels Prats. Està previst, —diuen— que les entrades i sortides a l'autopista siguin a distàncies de 30/40 kilòmetres, de manera que des del Vendrell fins a les Borges d'Urgell no hi haurà altre lloc d'accés fora del de Montblanc. Si és així, tot el tràfec del Baix i Alt Camp de Tarragona, Priorat i fins vora l'Ebre, la Conca d'Òdena, Baixa i Alta Segarra, i el de la nostra Conca, hauria de venir a parar a les proximitats de Montblanc.

El major aprofitament d'aquest accés, depèn de la promptitud amb què pugui dur-se a terme la foradada o túnel dels Brucs. Si l'autopista s'enllesteix més de pressa que la foradada d'Els Brucs, s'hi agomblaria un contingent de tràfec fabulós, perquè cal considerar que, sobretot el transport, abandonaria la ruta Molins de Rei-Lleida per a canalitzar-se per aquesta autopista. És una impressió recollida de camioners i homes del volant, que són els més coneguts de les dificultats i problemes del trànsit pel fet de viure'ls cada dia.

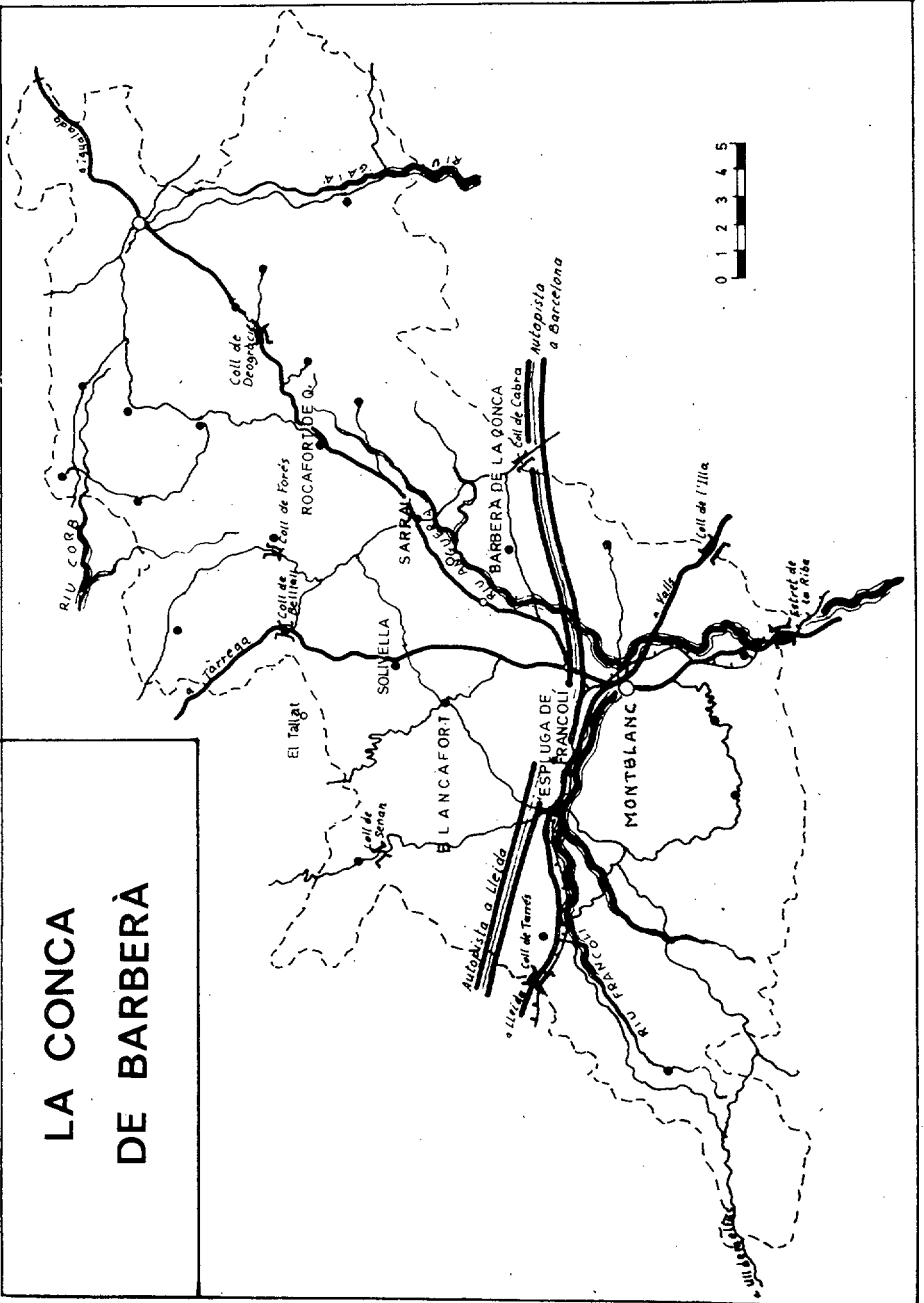
Que l'autopista partiria de La Conca, ho posa de manifest el seu traçat. I caldrà defensar amb la suficient energia —i no dubtem que hi haurà qui sabrà fer-ho amb prou argumentacions de pes— que per damunt o per sota de la nova pista hi hagi els passos necessaris perquè no es creïn —per aquella divisió— noves dificultats pel conreu de les terres i transport d'adobs i de fruits, i no s'obstaculitzi la comunicació entre els nuclis de població que restin situats a l'una i l'altra banda de La Conca.

Fins que han aparegut les autopistes, hom creia que les vies de comunicació tenien l'exclusiva i vital finalitat de comunicar les comarques i les regions, enllaçant els pobles de l'un a l'altre. Ara es veient que aquest concepte queda desferrat. L'autopista fou inventada per a grans velocitats, per a la major rapidesa en el viatge i en el tràfec de mercaderies, per a llargues distàncies, prescindint de les parades intermitges. Són a l'època de la velocitat i cal guanyar temps.

Si l'autopista serà o no beneficiosa per a aquesta Comarca, caldrà veure-ho. Volem sentir-nos optimistes i creure-ho afirmativament.

Actualment els pobles de La Conca compten amb 259 vehicles de transport enfront dels 166 que hi havia l'any 1967. El creixement més espectacular l'ha tingut l'Espluga, que de 15 ha passat a 67.

LA CONCA DE BARBERÀ

LA CONCENTRACIÓ PARCEL·LÀRIA

Les disposicions reguladores de la Concentració parcel·lària i Ordenació rural no han tingut, per ara, gaire efectivitat en el sector agrari. Sembla que una vegada enllestides les operacions concentradores en les regions de l'interior i al Noroest de la Península, que és on diuen que era més necessària, podrà pensar-se en estendre-la cap a la regió mediterrània.

A La Conca solament un deu per cent de les finques és d'extensió superior a una hectàrea.

Fins ara, les lleis que estimulen la concentració no han donat, al nostre país, resultats positius. És possible que s'hagi d'arribar, per a aconseguir-la, a determinacions coercitives. El nostre pagès o el petit propietari no n'estan, encara, prou convençuts.

La concentració (que és un problema prou complex per a ésser resolt ni en deu, quinze ni vint anys) tal vegada es pugui veure facilitada perquè la terra —salvant excepcions— ja no és cobejada pels pagesos. Les lluites per la possessió de finques, s'han acabat, per ara, i, potser, definitivament. I diem definitivament, perquè com més s'industrialitzi el país, menys interessarà de guanyar-se la vida amb la incertitud que sempre ha planat damunt els camperols.

Un periodista català, dels més llegits, deia, en un llibre publicat fa alguns anys, que la reforma agrària més eficaç s'havia fet als despatxos dels notaris. Durant un cert període, això fou, indiscutiblement, veritat. Però ara, tothom que pot fuig de la terra. La tendència és que encara el camp es vagi despoblant més i més. Se'n veuran les conseqüències més endavant.

Ni que la mà d'obra per a la terra tingui apreciable cotització (de 200/225 pessetes diàries), més elevada en temps de recollida, encara no és l'equivalent a la de l'obrer industrial o especialitzat. El treballador agrícola, quan plou o fa mal temps, com també els dies festius, no troba el seu jornal. I ni que s'hagin corregit deficiències en la seva integració a la Seguretat Social, els beneficis i prestacions que li són assignats, no guarden la deguda relació amb els treballadors d'altres estaments.

Fent un incís, i com simple notà anecdòtica, direm que s'ha extingit una modalitat molt peculiar d'aquesta pagesia, que consistia en una mena de contraprestació de treballs, coneguda per "torna jornals",

o sigui, que per un jornal de carro i animal de treball que prestava el qui n'era posseïdor, s'havia de compensar amb tres jornals de peó per aquell qui n'havia rebut el servei.

Tenim notícia de l'existència, a La Conca, (potser siguin en major nombre però ho desconeixem) de l'existència de tres Grups de Colonització, que s'han proveït de maquinària (tractors, màquina segadora-batedora, arreus, sulfatadores i d'altres estris). Aquestes agrupacions, tot i comptant amb l'ajut del crèdit oficial, han hagut de fer fortes despeses inicials, l'amortització de les quals i els interessos dels crèdits se'ls enduen bona part del valor de les collites, i tenen la temença que quan arribin a treure's els deutes, les màquines s'hauran fet velles, caldrà renovar-les, i hauran de tornar a començar. És molt possible que el problema no s'hagués plantejat prou bé, o sigui, que el treball a fer l'han de realitzar en finques de poca extensió en relació a les inversions desemborsades, i també que l'agrupació de terres i homes sigui insuficient.

Dels 208 tractors de l'any 1968, s'ha passat a 244 els primers mesos d'enguany. L'augment més perceptible s'ha donat a Pira, en proporció al nombre d'habitants. Sembla que potser s'hagi arribat al límit de saturació, perquè allò que es manifesta és que no hi ha prou feina per a tots durant molts dies de l'any.

Salvant que una sotragada en la política general, o un daltabaix en el panorama mundial, impossible de preveure ara i des d'ací, puguin modificar radicalment les estructures (paraula de la qual se'n fa vertader abús), la concentració parcel·lària s'imposa, volent-ho o no, i hom s'ha d'anar convenent que, per subsistir, el pagès s'hi troba abocat.

Portada a terme a escala global, la concentració farà canviar la fessomia i els sistemes d'explotació agrícola tradicionals. Creiem que per a millorar-los.

AGRUPACIONS DE MUNICIPIS

La futura Llei d'Administració Local, segons sembla, canviarà notòriament les fòrmules vigents dictades per l'Estatut Municipal del 1924, que ja han estat objecte d'innombrables variacions, esmenes,

aclariments, Ordres i Decrets, convertint-la en un “mare magnum” pel qual és difícil de navegar. Vindrà, necessàriament, a imposar noves directrius que encaixin en l'actual vida municipal i provincial, ara tan complicades per la força de les circumstàncies.

És de preveure que s'emprendrà a fons l'agrupació de Municipis, ja sigui partint de les divisions de les antigues jurisdiccions judicials, i també, més atrevidament, incloent o excloent pobles de províncies limítrofes, però pertanyents a una mateixa comarca natural, segons l'afinitat de necessitats, proximitat, facilitat de comunicacions, etc.

Es feriran —no hi ha dubte— molts sentiments de tipus moral i tradicional. Ara bé, que la necessitat de l'agrupació és evident resta justificada amb els següents comentaris.

Pobles de cinc-cents, mil o dos mil habitants no poden, avui, mantenir les càrregues del Municipi, ni millorar els seus serveis en la mesura que els caldria. Per forts que siguin els impostos municipals, el fet d'haver de subvenir les despeses del manteniment d'un Secretari i d'altres empleats, material d'oficines, escorxador, conservació de locals escolars, serveis de recollida de brosses, d'higiene, etc., no és factible si no és per mitjà d'una pressió tributària asfixiant.

Hem sostingut sempre que no som partidaris de centralitzacions, ans al contrari, hem propugnat la dispersió de funcions i l'atansament dels serveis als pobles, això és, allà on és viva la necessitat; però s'ha arribat a un punt en què s'ha fet més forta la realitat que la voluntat.

Són d'admirar els esforços que vénen fent molts pobles petits per a conservar la seva independència i personalitat administrativa, però no tindran altre remei que rendir-se enfront de l'evidència. Per si sols es trobaran impotents, i s'hauran de subjectar a l'agrupació, que si tal vegada no els farà més econòmics els serveis, almenys els possibilitarà de gaudir-los amb major eficiència. I això hi han de sortir guanyant.

Pocs pobles poden continuar el sosteniment del servei mèdic sense que s'en senti fortament l'erari públic, havent-hi de contribuir els veïns amb elevades quotes. Pels serveis de veterinària ja fa anys que funciona aquesta mena d'agrupacions, puix que altrament es trobarien desassistits.

El sacrifici de bestiar per al consum no sempre pot reunir les degudes condicions higièniques necessàries, com també les de conservació i renovació i conservació de material, perquè no es disposa de locals addients ni d'aparells o cambres que assegurin la incontaminació de les carns.

Encara que tots els pobles, sense excepció, s'han esforçat en millorar les seves condicions urbanístiques (pavimentació de carrers, enllumenat públic, aigües residuals, camins veïnals, escola, habitacle per al mestre, etc.), alguns n'han pogut reeixir; la majoria no, almenys totalment.

No voldríem que cap poble es considerés menystingut per aquesta visió generalitzada. No particularitzem, i ja hem dit abans que mereixen tot el nostre respecte. Comprenem, i ens sentim identificats, amb els valors morals i espirituals de cada un d'ells i ens sabem fer càrrec de l'estimació que cada ciutadà ha de tenir per les parets que l'han vist néixer. Aquests valors són impagables i diríem que no se'ls pot trobar compensació, però tal com el món avança, no n'hi ha prou amb subsistir: s'ha de progressar.

Per veure com ha prosperat la Conca durant els darrers trenta anys, només cal tenir els ulls oberts.

Per tancar aquest capítol, podem fer referència a certs comentaris i ressenyes de premsa sobre una reunió d'economistes, fa pocs mesos, que tractaren de l'economia regional. Un element dels que hi intervenien sostenia que hi ha comarques que "s'han de tancar", volent significar que per no ser de rendiment apreciable la seva explotació, els habitants no fan altra cosa que anar vegetant, amb escasses possibilitats de millorament. Ens sorprengué una afirmació tan categòrica, i fins i tot ens indignàrem, perquè a primer cop d'ull semblava menysprear els treballs de famílies i de generacions "tancar una comarca" —com si es tractés d'una botiga o d'un negoci esgotats—, ens sembla ben cru.

No caldria, creiem, arribar a un extrem tan greu. Les possibles solucions no són senzilles, però podrien consistir, posem per cas, en atraure cap els caps de comarca les famílies i treballadors, a l'ensems que continuessin treballant les terres, per llunyanes que puguin semblar. A les grans ciutats, l'immensa majoria d'obrers, homes de fàbrica, de taulell, oficinistes, de taller, etc. solen tenir la residència a llocs molt distants del de treball, havent de fer diàriament recorreguts d'hora, hora i mitja i més, temps amb el qual es pot recórrer la Conca d'un a l'altre costat.

Si l'agrupació de Municipis es realitzés, tenim idea que l'antic partit judicial es dividirà en quatre o cinc Ajuntaments, com a màxim. No passaran deu anys que no sigui un fet.

ASSISTÈNCIA HOSPITALÀRIA

Actualment a la nostra Comarca no hi ha cap centre hospitalari, i és una llàstima. No es pot pretendre que se n'hi instal·lin gaires. Però sí que és indispensable el muntatge d'un lloc on puguin ésser assistits els malalts o ferits d'urgència, els lesionats qualificats de baix grau, els impossibilitats de ser traslladats a llarga distància amb la rapidesa que determinats casos poden exigir.

Quan la Conca era molt pobra, comptava amb Hospitals o "enfermeries", per poc important que fos el poble; (Barberà, Solivella, l'Espluga, Montblanc).

Aquest defecte deu ésser subsanat, i urgentment. No es pot pretendre que s'estableixin nombrosos centres assistencials, però hem d'ajuntar les veus per a reclamar que els que ho necessitin amb pressa no hagin d'acudir forçosament als centres sanatorials distants, la qual cosa és causant de vertaders trastorns. Si l'internament és obligat per llarg temps o perquè s'hagin d'utilitzar aparells i utilitatge l'adquisició dels quals no és factible pel seu cost molt elevat, es comprèn. Altra-ment, l'estada i tractament en un Hospital comarcal descongestionaria els descomunals centres ubicats a molts kilòmetres de distància. No és el mateix el trasllat del pacient al cap de Comarca pròxim, on constantment podria tenir els familiars a la vora.

Se'm podria oposar, ara, que d'una banda ens mostrem partidaris d'agrupacions i concentracions, i que en aquest punt pretenem la descentralització. No ens confonguem. Amb les agrupacions municipals d'ensenyament, parcel·lària, etc., no es juga la vida ningú. Sense l'assistència immediata, pròxima, sí que es corre aquest perill. I la vida humana, una sola vida, val molt més, infinitament més, que totes les altres coses de què s'ha parlat.

L'ENSENYAMENT

S'ha pogut anar veient que les famílies benestants, i les que ho són menys, per poc que poden, envien els fills a estudiar fora del po-

ble si aspiren a dotar-los d'ensenyament superior. El sacrifici econòmic és, per regla general, important. Però els pares no escatimen res en tractar del millorament i perfeccionament cultural dels fills.

La concentració d'estudiants, la tenim ja a la vista. Se n'estan fent provatures —en allò referent a l'educació estatal, s'entén—. I ens sembla que va de debó.

Segons notícies, —sense confirmació oficial— està avançat el projecte d'ampliar el Grup Escolar "Cardenal Arce Ochotorena" de Montblanc, en 14 aules més de les que ja disposa, el projecte comprèn la construcció de 15 vivendes per al professorat.

D'infondre els coneixements de la Cultura als infants en tenen cura 19 mestres, 32 mestresses, i el cens escolar ultrapassava a la Comarca a les darreries de curs els 1.400 alumnes, d'ambdós sexes.

El Col·legi Episcopal (Cardenal de Arriba i Castro) instal·lat a l'antic Convent de la Mercè, a Montblanc, està aixecant un nou pavelló per a ampliació de classes i de les sales d'internat. Els curs de la seva existència ha estat ben profitosa, doncs des del 1955 hi han passat centenars d'alumnes, que en un percentatge molt crescut han assolit títols universitaris o equivalents. En l'exercici 1969-70, acabat suara, hi figuren matriculats 216 alumnes.

També les Germanes Carmelites de la Caritat, a Montblanc, estan donant els darrers tocs als espaiosos cossos d'edifici de recent construcció, del qual ja se'n serveixen per a impartir l'ensenyament d'estudis primaris i de batxillerant, comerç i d'altres disciplines.

La mateixa Orde de Carmelites de la Caritat, establerta a l'Espluga de Francolí, està a punt d'enllestir un gran edifici, situat a la zona d'expansió urbana, amb capacitat de poder admetre un fort contingent de noies, en les dues modalitats d'internat i externes.

A Vimbodí, les Germanes Carmelites Teresianes tenen al seu càrrec la instrucció d'un nodrit grup d'alumnes, en local propi.

A Sarral i Pira, disposen de sengles edificis escolars, de construcció moderna. El primer, iniciat amb la subvenció d'un fill de la vila, crescut a Amèrica. L'últim, íntegrament dotat també per un fill del poble, que a Cuba assolí notable posició en el món dels negocis, la mort del qual, els seus conveïns han hagut de plorar fa poc, malaquanyadament i prematura.

Ens podem donar per molt gojosos que a la Comarca no hi hagi nois o noies dels 6 als 14 anys, sense escolaritat: com també que a Montblanc hi hagi un parvulari excel·lentment dirigit i amb manifestos resultats positius. Quan llegim que a moltes ciutats, grans i no

tan grans, hi ha desaforades quantitats d'infants sense escolaritzar, per manca de locals i de professorat, temem per ells mateixos i per les nefastes conseqüències que n'haurà de patir la societat. Si es poden fer tantes coses, certament supèrflues en molts casos, per què negligir la primordial i bàsica, com és la de l'ensenyament i formació de tantes intel·ligències que la societat del futur haurà de menester?. Costa d'entendre-ho.

L'analfabetisme a les nostres contrades és un petit ròssec, que malauradament hem heretat. Diem petit, tot i comprenent-ne la importància, perquè segons les nostres recerques, no sobrepassa el set per cent, i encara l'hem de situar, majorment, entre la població adulta.

Dèiem més amunt que el sosteniment de l'ensenyament als petits nuclis urbans, representa una càrrega que vindrà el moment que l'Estat se la voldrà alleugerir, a l'ensem que fer-la més eficaç. Si el mestre o mestressa han de viure com cal, deuen ser ben retribuïts i no restar immersos en un ambient d'isolament i on el treball els llueix poc. Per sis, vuit o deu alumnes, el cost (retribució, conservació del local, calefacció, material escolar, aparells) és molt gravós. Serà molt de doldre que el noi o la noia s'hagin d'allunyar, massa prematurament potser, dels pares, però com que els Estats moderns van de cara a l'aixecament del nivell cultural dels països i a l'aprofitament del major nombre possible dels intel·lectualment capacitats, sembla que la cosa anirà pels viaranys de la concentració. Ens dolgui o no. El que s'ha de reclamar amb insistència, és que els fills es trobin ben atesos, ben alimentats i ben ensenyats. Si als pares se'ls exigeix el sacrifici de la separació, ni que només sigui ocasional o temporal, almenys que els fills en treguin profit. Tots els ciutadans tenim dret —i obligació— d'aixecar la veu en aquest sentit.

No oblidem que han nascut ja o aniran naixent en els pròxims anys els homes i dones que en començar el segle XXI regiran el país i en constituïran el poble. Les noves generacions tenen dret a ser suficientment preparades. Qui només camina, al costat dels que corren, resta retrassat.

7

COMUNICACIONS

La Conca està, actualment, molt ben comunicada amb la resta del país. Amb l'excepció de l'estret de La Riba, on la carretera a

Reus amb bifurcació a Valls baixa al nivell del riu Francolí, s'hi entra —i, naturalment, se'n surt— per “colls”. El Coll de Lilla, el de Cabra, el de Deogràcies —damunt de Rocafort de Queralt i camí de Santa Coloma i Igualada—, el de Conesa, el de Belltall, el de Forès, el de Rocallaura, el de Senant, el de Tarrés, el de Vilanova de Prades, el de Prades, i el de Rojals. Des de qualsevol d'aquestes elevades collades, hom pot contemplar paisatge i vegetació ben diferents de les del Camp de Tarragona, la Segarra i les Garrigues, que l'encerclen.

S'estenen en línia Sur-Nord, 18 kilòmetres de ferrocarril, entrant per l'estret de La Riba i amb sortida per la foradada de Vinaixa, més amunt de Vimbodí.

L'entrecreuen carreteres de l'Estat, en una llargada de 65 kilòmetres, i les a càrrec de la Diputació provincial sumen 112 kilòmetres.

La freqüència dels serveis del ferrocarril, i les de línies regulars per carretera en múltiples direccions, fan còmodes i possibles els viatges i retorns ràpids.

Així doncs, la vinguda o sortida de la Conca no dona mals de cap. Serà necessari, però, la perllongació en alguns punts i el persistent arranjament de les carreteres forestals per les serralades de Prades, de la Pena, Bosc de Poblet i Rojals, que serien un motiu més d'atracció, i no és que ens manquin coses per cridar l'atenció del vianant, puix que —ens limitarem a les més sobressortints— comptem amb el Conjunt Monumental i Artístic de Montblanc, el Museu-Arxiu de la mateixa Vila, els complexos poli-esportius de Montblanc i l'Espluga, i per damunt de tot, la joia de singular i inestimable valor, que és el Monestir de Poblet. Aquest famós cenobi rebé, el 1967, 95.744 visitants, i l'any 1969, 95.211, sense comptar-hi els grups de col·legials, excursions col·lectives, i d'altres, molts, de la rodalia, que no més concorren als serveis religiosos.

Hi ha servei de telègraf a Montblanc. 851 aparells telefònics instal·lats entre tots els pobles poden fer possible la comunicació parlada amb gairebé la tercera part del món. (429 aparells a Montblanc, 257 a l'Espluga, 85 a Sarral, 25 a Vimbodí, i a la resta dels pobles en número inferior a 20). El servei de Correus es troba excel·lentment atès.

POBLACIÓ OBRERA

El total de 4.260 treballadors que formaven la població obrera als començaments del 1969, es descomposava així:

Indústria i d'altres serveis: 1.880, corresponent-ne a Montblanc, 1630.

Agricultura, 2.380, dels quals en corresponien uns 200 a ajornats, i la resta a autònoms.

Aquestes xifres han experimentat poca oscil·lació. Si n'han sortit del treball agrícola, han estat absorbits per la indústria i serveis secundaris, de manera que podem dir, amb plena satisfacció, que no hi ha atur.

Darrerament s'ha acusat una certa regressió en alguns negocis i indústries, segurament imposada per la severitat en la generalitzada restricció de crèdits.

Alguns economistes coincideixen en l'apreciació que a cicles de progressió econòmica, segueixen d'altres cicles de depressió. Ben mirat, potser en podríem trobar l'antecedent en el passatge bíblic que dona interpretació al cèlebre somni de les vaques grasses i les vaques flagues.

Aquest apartat potser desdiu una mica del nostre propòsit de lliurar-nos per complet al tema relatiu a la "projecció futura de la Conca", però el consignem per allò que hem dit també, d'intercalar algunes referències que permetin fer, el dia de demà, certes comparances. I conèixer la capacitat de treball actual, creiem que és una dada interessant a tenir en compte per l'esdevenidor.

Oblidàvem de dir que la tercera part dels obrers actius correspon a la branca femenina. Aquesta mateixa és la proporció dins l'element treballador espanyol.

CONVIVÈNCIA SOCIAL

Ha costat de vèncer l'atonia ancestral de la nostra gent, avesada fins fa poc a un principal i gairebé exclusiu mitjà de treball: el del camp. Vuit segles d'esquena al sol i de cara a la terra eixuta, aixecant

el cap per a guaitar si ha de ploure o no, com a única esperança pel manteniment de la família, ha creat un caràcter. La mutació del caràcter es sol produir espaiadament, però darrerament, en poc temps, s'ha accelerat, segurament per la influència del cinema i la televisió, que constantment ens posen davant dels ulls maneres de viure, costums i comportaments que mai hauríem pogut imaginar.

El pas de la societat estàtica a la societat dinàmica, a la que ara és coneguda com "societat de consum", es ve realitzant amb certa pressa. Els mitjans de locomoció en són una bona mostra. De la bicicleta —màxima aspiració dels anys quaranta— es va passar a la motocicleta els anys cinquanta, i a la dècada dels seixanta sobrevingué, amb empenta incontenible, l'automòbil. Podent o no podent, el vehicle de les quatre rodes ho abassega tot, i agafar un volant amb les mans, ho pretén tothom. En principi, hom s'acontentava amb un "auto" de qualsevol marca, de segona mà si no s'arribava a més. Avui ja són moltes les famílies que en posseeixen dos, i d'altres ja s'atreveixen a ésser-ne tenidors de tres. L'"utilitari" va obrint el pas al cotxe luxós, i el signe extern demostratiu de superior potencialitat aconseguida —deixant de banda d'altres demostracions— és que el cotxe sigui de marca estrangera.

El dia 29 de juny d'enguany, diada de Sant Pere, entre les sis i les set de la tarda, circularen per la travessia interior de Montblanc, 2.328 vehicles. De les 6 del matí a les 10 de la nit del diumenge 19 d'agost de l'any 1956, n'hi transsitaven 695. Si el creixement prossegueix en aquesta proporció, com es viatjarà a l'acabament d'aquest segle?. Quasi es podria assegurar que per terra no; es trobaran mancats d'espai.

* * *

La pressa, el córrer, les noves formes de divertiment, àdhuc d'abillament, d'alimentació, etc., i també el desdoblament de famílies —els fills, en emmaridar-se volen viure sols, "independents"— l'atracció de la gran ciutat, en fi, les modernes fórmules de vida, contribueixen notablement a l'aflluixament dels vincles familiars i als llaços amistosos i d'afecte. I hem de tornar a preguntar: com serà la vida de relació social en els propers trenta anys?. Què passarà amb els vells d'aleshores, que hauran estat els que avui afermen els camins del progrès, del qual en seran beneficiaris les immediates i successives generacions?. El pronòstic és molt aventurat. Però ens volem sentir op-

timistes. Hem de creure que quan les generacions que puguen haver madurat prou i tinguin el gust estragat de tot; quan les noves formes de vida se'ls hagin fet asfixiants; quan la vida a la gran ciutat, de tant incòmoda se'ls hagi fet fastigosa, el retorn a la petita pàtria, al racó quiet i plàcid, els haurà de semblar el redescobriments de la Terra Promesa. Esperem que així sigui.

10

DUES UTOPIES?

L'apuntament, millor dit, el refermament de la personalitat de la Conca, podria consistir en dues grans obres, que a la bestreta qualifiquem d'utòpiques.

La primera consistiria en el fet que la desviació de les aigües de l'Ebre, tant cobejades, i que segons projecte en estudi, es pretén que siguin conduïdes cap a Barcelona i el seu radi d'influència, en lloc de captar-les vora la mar, a baix nivell, es distreguessin a la confluència del Segre i l'Ebre prop de Mequinença, travessant les Garrigues, la Conca, l'Alt Camp de Tarragona i fins bona part del Penedès. Així es podrien salvar considerables extensions d'aqueixes comarques eminentment agrícoles.

Ja ho sabem que a Barcelona tenen set. Però sempre hem sostingut —des del nostre modest punt de vista— que la porta del Mercat Comú molt possiblement no es pugui obrir de bat a bat sinó amb la clau de l'Agricultura. Als membres de la C.E.E., creiem que costarà de convèncer-los aixecant la bandera de la competència industrial.

Això no es més que una idea. Impracticable si voleu, i són els tècnics —i els polítics— els que haurien de determinar si és o no practicable, i si els resultats en podrien ser profitosos. No s'han fet inversions fabuloses a les Bardenas, a Tierra de Campos i amb el Plan Badajoz?. Doncs per què hem de consentir, impassiblement, l'esllanguiment d'uns bocins de terra catalana, que com catalans hem d'estimar i estimem?. Catalunya és quelcom més que Barcelona, i si a Barcelona necessiten aigua, en altres llocs també la volem. S'ha de fer el possible i l'impossible per acabar amb les comarques "ventafocs", donant-los més gran volada.

Si el que s'ha apuntat és inconvenient de posar-ho a la pràctica per massa ambicions, es podria cenyir al fet que l'aigua vingüés a parar

al projectat —i sembla que d'immediata realització— pantà de Vilaverd, que reportarà la sensible desaparició total d'aqueix poble tant estretament lligat a Montblanc. Així encara podria salvar-se, agrícolament s'entén, les Garrigues, la Conca, tot el Camp de Tarragona, i amb innegable profit per a les ciutats de Reus i Tarragona.

Ara que ens han acostumat a parlar d'obres públiques valorant-les en centenars i milers de milions, per cobrir aquestes evidents necessitats, no n'han d'ésser obstacles les inversions dineràries, per quantioses que siguin, per altra banda multiplicadores de noves riqueses.

* * *

L'altra solució, més ben dit, idea, ja no és tant de somni. Es tractaria d'atraure vers la Conca, per dotar-la d'una potencialitat industrial de tipus mitjà, la sobreixida de petites indústries auxiliars del gran complex industrial que s'ha creat i s'estendrà encara més en el triangle Tarragona-Valls-Reus. Aquest triangle podria descongestionar-se amb l'establiment d'indústries secundàries a la nostra Comarca. L'afany de treball de la nostra gent ho permet. La facilitat de comunicacions també, majorment una vegada construïda l'autopista, que la situarà a poc més d'una hora de viatge de Barcelona i de la seva faixa industrial. Amb aquelles realitzacions s'absorbiria la mà d'obra sobrant del camp, excés que s'accentuarà encara més, quan es dugui a la pràctica la concentració parcel·lària de què s'ha parlat, i que inexorablement ha de venir.

* * *

Finalment sigui'ns permès de refermar que hem donat preferència a aquests temes, no amb la vana pretensió de profecia, puix que aquest és un ofici no ben vist ni a la pròpia terra. L'hem triat, per considerar que sobre l'Economia actual de la Conca s'ha dit, redit i comentat prou fins ara, no podent aportar-hi res de nou.

Si són o no factibles algunes de les suggerències que hem llençat, la Conca té homes prou competents i decidits per a adoptar-les i fer-ne prendre consciència on i a qui calgui, reclamant en sigui tinguda en compte la seva presència.

S'ha de voler caminar, però no amb crosses, sinó amb peus fermes i passos segurs. La tasca del renovellament d'aquesta terra és de

paciència i tenacitat. Preparem-la conscientment, perquè les noves generacions no puguin fer retret a la nostra que l'hem deixat "tancar", com qui tira avall les portes d'una botiga on es venen articles passats de moda.